

DIBUTYYLIFOSFAATTI

HTP-ARVON PERUSTELUMUISTIO

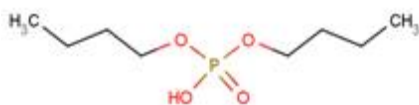
Yksilöinti ja ominaisuudet

CAS No: 107-66-4

EINECS No: 203-509-8

EEC No: -

Kaava: $C_8H_{19}PO_4$

Synonyymit: Dibutyylivetyfosfaatti
Di-n-butyylifosfaatti

Molekyylipaino: 210,21

Muuntokerroin: 1 ppm = 8,59 mg/m³

1 mg/m³ = 0,116 ppm

Tiheys: -

Sulamispiste: -13°C

Kiehumispiste: 190-260°C

Höyrynpaine: alle 0,007 Pa (100°C)

Dibutyylifosfaatti on vaalea ambranvärinen neste. Se ei liukene veteen kuin vähäisessä määrässä, mutta liukenee butanoliin.

Kaupallisessa tuotteessa on mukana 20 % tri- ja 16 % monobutyylifosfaattia.

Varoitusmerkit: -

R-lauseet: -

Esiintyminen ja käyttö

Dibutyylifosfaattia käytetään maalituotteissa katalyyttinä sekä pehmittimenä, hydraulikkaneesteissä, antistaattisena aineena ja vaahdonestoaineena.

Sen tuotantomäärä Saksassa vuonna 1990 oli 150-250 t/a ja Japanissa samoihin aikoihin n. 6 t/a

.Aineenvaihdunta

Dibutyylifosfaatin aineenvaihdunta tunnetaan puutteellisesti.

Vatsaonteloon koirasrotille annetusta annoksesta erittyi virtsaan muuttumattomana 47,6

%. Virtsasta tunnistettiin kolme aineenvaihduntatuotetta, joiden osuus oli 0,1 % tai vähemmän annetusta annoksesta (Suzuki työtovereineen, 1984).

Dibutyylifosfaatti on tributyyylifosfaatin pääaineenvaihduntatuote.

Terveysvaikutukset

Ihmisiä koskevat tiedot

Dibutyylifosfaatti on työntekijöille aiheuttanut päänsärkyä ja hengitysteiden ärsytystä (Mastromatteo, 1964).

Eläinkokeiden havainnot

Se ärsyttää voimakkaasti kaniinin ihoa ja silmiä (SIDS, 2002).

Sen välitöntä myrkyllisyyttä kuvaava LD50 suun kautta rotilla on 3200 mg/kg.

Rotilla annos 100 mg/kg/pv 44 päivän ajan aiheutti maksa- ja virtsarakon limakalvon muutoksia (SIDS, 2002). Annoksella 30 mg/kg/pv ei vaikutuksia havaittu.

Lisääntymisterveydelle haitallisia muutoksia havaittiin annoksella 1000 mg/kg/pv (SIDS, 2002).

HTP-arvon perusteet

Dibutyylifosfaatin työilmaraaja-arvoa asetettaessa keskeisiä ovat sen ärsytysvaikutukset sekä vaikutukset virtsarakkoon. Sitä pidetään toksikologisilta vaikutuksiltaan, jotka perustuvat sen osin hapoille ominaisiin vaikutuksiin, tributyyylifosfaatin kaltaisena, (Anon, 1995). Tributyyylifosfaatin raja-arvo vuoden 2007 HTP-luettelossa on 5 mg/m³ kahdeksan tunnin vertailuaikana ja 10 mg/m³ viidentoista minuutin vertailuaikana.

Dibutyylifosfaatin happovakio pKa on 2,32, josta Leungin ja Paustenbachin esittämällä orgaanisten happojen ärsyttävyyteen perustuvalla laskukaavalla saadaan ärsytysvaikutuksen työilmaraaja-arvoksi noin 6 mg/m³ kahdeksan tunnin vertailuaikana (Leung ja Paustenbach, 1988; Leung ja Paustenbach, 1990).

Kemian työsuojeluneuvottelukunta esittää, että dibutyylifosfaatin haitallisia vaikutuksia voidaan vähentää säilyttämällä voimassa sen HTP-arvo 1 ppm (8,7 mg/m³) kahdeksan tunnin vertailuaikana ja 3 ppm (26 mg/m³) viidentoista minuutin vertailuaikana. Työilmaraaja-arvoon liitetty huomautus 'iho' esitetään säilytettäväksi, kunnes täsmällisempää tietoa aineen ihon kautta kulkeutumisesta on käytettävissä.

Eri asettajien ilman epäpuhtauksien raja-arvojen vertailu

Asettaja	Vuosi	Vertailuaika						Huomautus
		8 h		15 min		Hetkellinen		
		ppm	mg/m ³	ppm	mg/m ³	ppm	mg/m ³	
Suomi	2007	1	8,7	3	26	-	-	iho
Ruotsi	2005	-	-	-	-	-	-	-
Norja	2003	1	5	-	-	-	-	-
Tanska	2005	1	8,6	-	-	-	-	-
Hollanti	2007	-	-	-	-	-	-	-

Saksa	2007	-	-	-	-	-	-	-
Englanti	2005	1	8,7	2	17	-	-	-
ACGIH	2009	-	5	2	-	-	-	iho
EU	2008	-	-	-	-	-	-	-
Sveitsi	2007	-	-	-	-	-	-	-
Ehdotus, Suomi	2009	1	8,7	3	26	-	-	iho

Viitteet

Anon (1995): Melamine. Diisopropanolamine.1, 6-Hexanediol.Tributyl Phosphate, S. Hirzel Verlag, Stuttgart, 197 s

Leung H-W & Paustenbach D (1988): Setting Occupational Exposure Limits for Irritant Organic Acids and Bases Based on Their Equilibrium Dissociation Constants, Appl Ind Hyg 3, 115-118

Leung H-W & Paustenbach D (1990): Organic Acids and Bases: Review of Toxicological Studies, Am J Ind Med 18, 717-735

Mastromatteo E (1964): Communication to ACGIH

SIDS (2002): Dibutyl Phosphate CAS No: 107-66-4, OECD, UNEP Publications, Paris, 37 s

Suzuki T, Sasaki K, Takeda M, ja muut (1984): Metabolism of Tributyl Phosphate in Male Rats, J Agric Food Chem 32, 603-610